

KRALİÇE’NİN GEMİSİ

Dr. Nejat Tarakcı
Jeopolitikçi ve Deniz Tarihçisi

Kraliçe’nin Gemisi İstanbul’da

Bundan yıllarca önce İngiltere Kraliçesi II. Elizabet’in 16 Mayıs 2008’de İstanbul’a gelen ve Dolmabahçe önüne demirleyen HMS İllustration adlı gemide verdiği resepsiyon hatırlardadır. Ülkemizde ve dünyada çok ilgi çeken bu resepsiyon Kraliçe’nin İngiltere’deki sarayında verdiği resepsiyon ile özdeştir. Tarihi boyunca İngiliz donanmasının ülkeyi bir çok badireden kurtardığı bilinmektedir. Herhangi bir ülkeyi ziyaret eden İngiliz askeri gemileri, o ülkede hem devletin başı olan kraliçeyi temsil etmekte hem de İngiltere’nin gücünü sembolize etmektedirler. Ayrıca donanma gemilerinin herhangi bir ülkeyi resmen veya gayriresmi olarak ziyaret eden Kraliçe’ye refakati asırlardır İngiltere devletinde devam eden bir gelenektir. Çünkü İngiltere Kraliçesi, hem siyasi ve idari hem de finansal güç yönüyle özel bir bağımsızlık sembolüdür. Bu nedenle, donanma gemilerinin isimlerinin önünde yer alan HMS (Her Majestic Ship)¹ kısaltmasında yer aldığı gibi donanma gemileri temsilen İngiltere Kraliçesinin malıdır ve ana vatani temsil eder. Bu durum İngiltere’nin denizlerdeki çıkar sınırlarının ne kadar geniş olduğunun bir ifadesidir. Çünkü donanma gemileri, yani Kraliçenin gemileri İngiltere’nin güç ve bağımsızlık sembolüdür.

İngiltere Sömürge İmparatorluğunu Nasıl Yarattı ?

Devletler; tarihlerine, ideolojilerine ve kültürlerine verdikleri önem oranında ortak değerleri koruyup yaşatabilir ve varlıklarını sürdürebilirler. Bu noktada İngiltere’nin sadece kaynak sömürgeciliği yapmadığı, aynı zamanda çok başarılı bir kültürel etki alanı yarattığı da görülmektedir. Dünyanın deniz ortamındaki toplumlarını, silah tesiri ile değil, kültür yolu ile eğiterek, deniz ortamını, çıkarların ve güvenliğin paylaşıldığı bir devletler camiası haline getirmeyi başarmıştır. İngilizce dili ile başlatılan kültür emperyalizmi, yaklaşık 50 yılda, eski İngiliz sömürgelerini Ortak Refah Ülkeleri (Commonwealth Countries)

¹ Kraliçe Elizabet’in Nisan 2022 de vefat etmesine rağmen donanma gemilerinin isimlerinin başındaki kısaltma değişmeyecektir.

olarak adlandırılan büyük bir ekonomik ve politik birliğe dönüştürmüştür. Böylece İngiliz idealleri hem genişlik, hem de büyük bir güç kazanmıştır. Bu sayede İngiltere, bugün dünya ticaretinin beşte birini kontrol edebilmektedir. 53 ülkenin oluşturduğu bu topluluk, aynı zamanda dünya nüfusunun yüzde otuzunu oluşturan büyük bir pazardır. Görüldüğü gibi İngiltere, kültürel emperyalizm sayesinde, elli yıl önce stratejik kaynaklarını sömürdüğü ülkelerin bugün politik ve ticari rantını yemeye devam edebilmektedir. Sömürge döneminde, Alman Genelkurmayı 300 milyonluk Hindistan'ı İngiltere'nin 70 bin askerle nasıl kontrol ettiğini araştırıyor ancak cevabını bir türlü bulamıyordu. Oysa cevap çok basitti, İngiltere, İngiliz dili konuşan devletler üreterek, deniz ortamını onlar ile doldurmaya ve bu devletleri ortak bir ticaret sistemi ile zenginleştirmeye, serveti; deniz ortamının ortak mülkiyeti ve diğer ortamları bu mülkiyetin düşmanları durumuna getirmeye çalışmıştı.² İngiltere 1000 yıllık tarihi içinde ürettiği kültürel değerlerini koruyarak, İngiliz milletine özgü milli bir karakter yaratmıştır. Bu değerlerini dünyada titiz şekilde koruyan nadir ülkelerden biridir. İngiltere Kraliçesi'nin Türkiye ziyareti, protokol kuralları, camide kuran dinlemesi boyutuyla tartışıldı. Ancak HMS Illustrations adlı bir askeri gemide resepsiyon vermesi üzerinde durulmadı. Ada devleti olan İngiltere, dünya tarihindeki ilk deniz ve sömürge imparatorluğudur. Jeopolitik konumu, ekonomi, savunma ve güvenlik yönüyle deniz gücünü öne çıkarmış, kara gücünü ise sınırlı sayıda tutmaya mecbur bırakmıştır. Donanması, İspanya ve Fransa'nın istila girişimlerinden İngiltere'yi kurtarmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na kadar, deniz gücünü savunma aracı olarak görmeyen tek devlet olan İngiltere, bu kuvvete, savaş besleyici bir varlık olarak bakıyordu. İngiliz görüşüne göre denizler, ulusların yaşamlarını refah ve mutluluğa ulaştıran bir üretim alanıdır. Zira, barış ekonomisi, yerini savaş ekonomisine bıraktığı zaman, karacı devletler bütün kazançlarını deniz devletlerine terk ediyorlardı.

Sömürge İmpartorluğu Nasıl Kuruldu?

1593 yılında Osmanlı vakanüvislerinden Selanikli Mustafa Efendi, bir İngiliz elçisinin İstanbul'a gelişini kaydetmişti. Mustafa Efendi'nin ilgisini çeken, elçiden ziyade elçiyi getiren gemi olmuştu. Kendisi kayıtlarında şunları yazmıştı: **İstanbul Limanı şimdiye kadar böyle acaip bir gemi görmedi. Denizlerden 3.700 mili aşarak gelen bu sefine (gemi) 83 adet top taşıdığı gibi, muhtelif diğer silahları da gövdesinde istiap etmektedir. Devrin eşi menendi (benzeri)**

² Muhlis Nadas Boğazlar Deltalar Cilt 2 s.Kastaş 1991

görülmemiş bir harikasıdır. Böyle gün görmüş İstanbullu bir vakanüvis, o çağlarda Avrupa'nın ters tarafı sayılan bir yerdeki, adı duyulmadık bir adadan gelen bir gemiyle niçin bu kadar ilgilenmişti? İstanbul'a gelen gemi, I. Elizabeth'in Osmanlı'ya gönderdiği elçiyi taşımaktaydı. Yalnız burada ince bir nokta vardı. Elçinin ve güven mektubu, Kraliçe Elizabeth'in adını taşıyan savaş gemisi tarafından getirilmekle birlikte, elçiyi tayin ettiren, maaşını ödeyen ve elçiliğin tüm masraflarını karşılayan kraliyet makamı değil, Ortadoğu'da ticaret yapmak amacıyla İngiltere'de kurulmuş bir anonim şirket olan Levant şirketi idi.³ Bundan yararlanan da gerçeği bilip büyük donanmalar yapan İngiltere idi. İngiltere Akdeniz'de Hindistan'da, Uzak Doğuda, Amerika ve Kanada'da kurduğu ticari şirketlerle 300 yıldan fazla süre sömürge düzenini devam ettirdi ve üzerinde güneş batmayan Deniz İmparatorluğunu 1960 yılına kadar fiili olarak sürdürdü.

Türkiye'nin Sembolü Nedir?

Türkiye, sembolleri kullanma konusunda İngiltere'yi örnek alabilir. Dünyanın tek modern ve demokratik Müslüman ülkesi olan Türkiye, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin temel değerlerini ve Kemalist ideolojiyi korumak ve sürdürmek zorundadır. İngiliz Donanması İngiltere'nin tarihi sembolü ise, Çanakkale'de ve İstiklal Savaşı'nda yedi düveli yenen Atatürk ve Türk Ordusu da, Türkiye'nin vazgeçilmez ve alternatifi olmayan tek sembolüdür. Her devlet adamı, her vesile ile, Atatürk'ü ve Türk ordusunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin sembolü olarak her yerde gururla öne çıkarmalıdır. Kraliçe gibi akli başında ve ön yargılarından sıyrılmış tüm Batılı ülke liderleri ile doğunun mazlum ülkeleri ve Latin Amerika'da bağımsızlığın ne anlama geldiğinin farkında olanlar bunu çok iyi bilmektedirler. Ne yazık ki, bugün ülkemizde Atatürk'ü ve Türk Ordusunu öne çıkarma ve onurlandırma değil, aksine bir duyarsızlık ve unutturma kampanyası sürdürülmektedir. Türk Milleti olarak, İngiltere Kraliçe'sinin ve nice devlet adamlarının Atatürk'ün huzurunda bulunmaktan duyduğu onurdan dolayı, ne kadar gururlansak ve Atatürk'e minnet duysak azdır.

³ Bernard Lewis Foreign Affairs Jan/Feb 1997 p. 117-118